

ӨНІМДІЛІГІ ЖОҒАРЫ БАҒЫТТАҒЫ ЖЫЛҚЫЛАРДЫ ӨСІРУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ

Өнімділігі жоғары жылқыларды, олардың будандарын өсіру табиғи жайылымдық жерлерді барынша пайдалану жағдайында жүргізілуі тиіс. Ересек биелер жыл бойы жайылымда болады. Биелер мен асыл тұқымға жатпайтын айғырлар, сондай-ақ азбандар (мерин) екі жастан бастап тек жайылымдық азықта өсіріледі.

Тұқымдық айғырлар биелермен бірге жайылымдарда болады, бірақ жұптасқанға дейін 2 ай бұрын оларды табыннан бөлек қорада ұстауға қояды.

Айғырлар тұқымының жоғары ұрықтандыру қабілеті көптеген құлындарды алудың маңызды кепілі болып табылады. Егер жұптасу дұрыс ұйымдастырылса, жақсы өнімділік қасиеттері бар айғырлар биелердің жоғары буаздылығын қамтамасыздандырады және, әдетте, көп биелермен қосылу мүмкіндігі қарастырылады.

Үйірлік жұптасуда қолданылатын айғырларды тамақтандыру оларды пайдалану сипатына байланысты ұйымдастырылады. Айғырлар жыл бойы жақсы майлы күйде болуы керек, бірақ өте семіз болмауы шарт. Ферма жағдайында олар бір ай бойы тұрақты жайылымдық жүйеде болуы керек.

Айғырларды ұстаудың маңызды және аса жауапкершілікті қажет ететін кезеңдерінің бірі - оларды биеге шағылысуға қосуға дайындау кезеңі. Айғырдың жыныстық белсенділігі, эякуляттың мөлшері және ұрықтың сапасы жалпы тамақтану мен рационның құрамына тікелей байланысты.

Бидай кебегі, бұршақ, тары, күнжараны (сұлы бөлігіне байланысты), сондай-ақ жасыл шөпті рационға енгізу айғырлардың жағдайына және олардың тұқымдарының сапасына оң әсерін тигізеді.

Айғырларды толық тамақтандыру рационға ірі, шырынды және концентрацияланған жемді, сондай - ақ жануарлардан алынатын азық түрлерін - сүт, көк сүт, жұмыртқаны енгізу арқылы қамтамасыз етіледі.

Есепті кезеңдегі асыл тұқымды айғырларға 100 кг тірі салмаққа орта есеппен 2,0-2,2 жем беру керек.

Қалған уақытта, егер айғырларды жұмысқа пайдаланбаса, рационның тағамдық құндылығын төмендетуге болады, бірақ бұл, әрине, өндірушілердің зауыттық жағдайын қамтамасыз етуі керек.

Шағылыстыру кезеңінің алдында және биімен қосылу кезеңдерде айғырлардың рационындағы 1 жем бірлігі үшін сіңірілетін ақуыз 110-130 г, кальций 6 г, фосфор 4-5 г, каротин 30-35 г, қалған уақытта сіңірілетін ақуыз шамамен 100 г, кальций - 5 г, фосфор - 4 г және каротин - 15 мг болуы керек. Ас тұзын әр 100 кг тірі салмаққа 5-6 г беру керек.

Айғырларды тамақтандыру күніне үш рет ұйымдастырылады, әр тамақтандыратын алдында олар суарылады. Сонымен қатар, айғырларға түнде пішеншөп немесе жасыл шөп беріледі.

Биелерді тамақтандыру және ұстау.

Шаруашылықтардың барлық аналық мал басын (ауру және әлсіздерді қоспағанда) жыл бойы жайылымда ұстауға болады. Осыған байланысты олардың майлылығы, құнарлылығы, демек, өнімділігі толығымен жайылымдардың жай-күйіне (өнімділік, шөптердің қоректік құндылығы, сулануы) және жемшөптің қол жетімділік деңгейіне байланысты.

Аналық табынындағы күн тәртібі: жылқылар барлық тәулік бойы жайылымда болады, суару таңғы 9-дан 10-ға дейін және күндізгі 16-17. Көктемнің алғашқы кезеңінде түнде ұзақ уақыт ұйықтап жатқан құлындардың суық тиюін болдырмас үшін табынды жайылымдардың құрғақ учаскелеріне жаю керек. Егер жайылым орнында суаратын жер болса (еріген қардан пайда болған бұлақтар, көктемгі өзендер), онда жылқыларды суаратын жерге апаруға болмайды.

Қатты суық пен жел кезінде, көбінесе қармен ұштасатын көктемгі суық жаңбыр кезінде табын жылқылар желде жайылып, қораларға қарай беттейтіндей етіп орналастырылады. Жаппай құлындау сатысында, үйірлерді жекелетіп, биелерді суатқа жақын жаяды. Жылқылардың топтасуларына және айдалуына жол бермеңіз, өйткені биелер көбінесе сол кезде құлындарынан айырылып қалады.

Көктемде, ең алдымен, су көздері тез кебетін жайылымдар қолданылады.

Шөптердің күйюінен бастап табындар рельефтің төменгі бөліктеріне ауысады, онда өсімдіктер әлі де өсіп жатады.

Жаздың жоғары температурасы, қан соратын жәндіктер мен шыбындар жылқылардың күндізгі жайылымына жайсыздық тудырады, сондықтан ыстық күндерде (ауа температурасы 25°C-тан жоғары) олар кешкі 17-18-ден таңғы 9-10-ға дейін жайылып жүреді. Күндіз жылқыларды үздіксіз қозғалыста ұстайды. Ол үшін орыны биік, жақсы желді жерлер таңдалады, табынды үйір-үйір бойынша қозғалыста ұстайды, өйткені бір жерде шоғырланған жылқылардың үлкен массасы өсімдіктерді тұяқтарымен қағып, тамырымен жұлып тастайды, сонын салдарынан көптеген жылдар бойы жайылымдар әлсіз күйге енеді. Жылқыларды ширату және суару орындарын бұлақтарға жақын қалдыруға болмайды, өйткені жануарлар суды ластайды және оны қолдануға жарамсыз етеді.

Күннің ыстығы бәсендеген кезде, (әдетте 17-18 сағат), үйірлерді біртіндеп суатқа жібере бастайды. Алысқа айдаудан аулақ болу қажет, маршрутты таңғы сағат 7-8-дерде жылқы суатқа келетіндей етіп ұйымдастырудың маңызы зор. Түнгі жайылымды ұйымдастырған кезде олар табының түнде екі рет демалатынын ескереді, әдетте бірінші демалыс 22-23 сағатта, екіншісі шамамен 3-4 сағатта болады. Бұл уақытта жылқылардың едәуір бөлігі тұрып ұйықтайды, ал құлындар мен жас жануарлар екі жасқа дейін жатып демалады, әсіресе құлындар қатты ұйқыға батады.

Жаздың ортасында және соңында табындар дөнді және шөпті жайылымдарда, рельефтің ең төмен жерлерінде және жер асты суларының жақын жерлерінде жайылады. Қыста жылқылардың барлығы мұқият тексеріледі. Ауру, науқас малдарды емдеу үшін стационарға жатқызады. Қысқы жайылымдарға жылдың басқа мерзімінде пайдаланылмаған жерлер және төмен орналасқан учаскелер бөлінеді. Күзде барлық қысқы жайылымдар тексерістен өткізіліп, шамалы қоры анықталады және белгілі бір аймақта табындардың ай сайын болуы жоспарланады. Бұл ретте, төлдеудің басында аналық табындар елді мекендерге жақын орналасқандығы меңзеледі.

Қыстың екінші жартысы көп қарлығымен сипатталса, табындар қар аз жауған жерлерге ауысады, бұл жылқыларға басқа учаскелерге қарағанда тез тамақ табуға мүмкіндік береді.

Күзде немесе қыстың басында, қар жамылғысы таяз және өсімдіктердің жер үсті массасының көп бөлігі ашық болған кезде, өткен жаңбыр шөптердің сабағы мен жапырақтарында мұз қабығын құрайды. Мұндай тағамды буаз жылқы жесе, жаппай түсікке апарады. Егер жақын жерде тұзды жайылым болса, онда табын дереу сол жерге ауыстырылады.

Қысқы кезеңде әлсіз малды ұстау.

Қарашаның аяғында-желтоқсанның басында барлық жылқылар мұқият тексеріліп, ауру және әлсіз жануарларды бөліп алу қажеттілігі туады.

Қыстау процесінде қиындық туғызатын топ - арық биелер мен жас төлдер. Оларды алдын-ала бөліп алып, әлсіз мал тобына ауыстыру керек. Олар үшін өжіресіз (денник) қораларды пайдалану керек. Жылқыларды жеке бөлімдерде жынысы мен жасына қарай 20-30 басқа дейінгі топтарда ұстау керек.

Жануарлар орташа күйлілікке ие болғанға дейін, оларды тек қорада және серуендеу ауласында ұстау керек.

Шаруашылықтарда сәуір мен мамыр айларының құлындаудың оңтайлы мерзімі деп тану керек. Туылғаннан кейін 20-25 күн ішінде құлын аздап шөп жей бастайтынын ескере отырсақ, осы уақытта туылған жас жануарлар сәуір айының аяғынан шілде айына дейін

жоғары сапалы жасыл жайылым өсімдіктерін қолдана алады. Маусымның екінші жартысында туылған құлындар, кейінгі уақытты айтпағанда, толық жетіле алмады - олар күш жинап үлгермейді, қыстауға әлсіз күйінде ауысады.

Десе де, осы уақытта құлындаудың да өз артықшылығы бар екен, қоректік тағамды тұтынатын биенің сүті максималды мөлшерде құнарлы болады. Мұның бәрі құлындардың өсуіне және дамуына оң әсер тигізетіні анық.

Алайда маусым, шілде айларында туылған жас төлдердің өсуі мен дамуында күрт кідіріс байқалады, оның орны кейінінен толықпайды. Кеш туылған құлындар қысқы кезеңдегі өлімнің негізгі пайызын құрайды. Толық жетіле алмаған құлындардың қыстың қаһарлы қатал жағдайларына түсуі, өлімге немесе қоралық жағдайда ұстауына әкеп соғады.

Асыл тұқымды жас төл өсіру.

Толыққанды асыл тұқымды жас жануарларды тек жақсы, дамыған аталық пен аналықтан алуға болады, сондықтан 3 жастан бастап биелерді жұптауға рұқсат етіледі. Жылқы төлдерін дұрыс өсіру - бұл бүкіл асыл тұқымды жұмыстың соңғы және өте маңызды буыны. Жас жануарлардың дұрыс өсуіне оның дамуының эмбриональды кезеңінен бастап қамқорлық жасау керек.

Ең алдымен, сіз биелердің ең қолайлы мерзімдерін белгілеуіңіз керек.

7-8 айға дейін құлындарды биенімен ұстау керек. Осы кезеңде олар ана сүтімен және жайылымдық тағаммен қанағаттандырылады. Бағалау кезінде төлді таңбалағаннан кейін айғырларды өсіру үшін алдын ала іріктеу жүргізіледі. Белгіленген айғырларды бөліп, қарашадан сәуірге дейін шөп-концентратты рационға топтық қораға ауыстырады.

Азық болған кезде 7-8 ай айғырлар үшін келесі шамамен азықтық рациондар ұсынылады: сұлы - 4,0 кг, кебек - 0,5 кг, күнжара - 0,5 кг, шөп - 4,0 кг, шырынды азық(сәбіз) - 3,0 кг.